

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

# Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, [www.reprorecht.nl](http://www.reprorecht.nl)) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, [www.cedar.nl/pro](http://www.cedar.nl/pro)).

*No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.*

[info@boomamsterdam.nl](mailto:info@boomamsterdam.nl)  
[www.boomuitgeversamsterdam.nl](http://www.boomuitgeversamsterdam.nl)

bezwaar is dat de latere teksten soms getuigen van het afnemend geestelijk vermogen van Lacan en ondoordringbaar of zelfs onleesbaar genoemd kunnen worden. Het derde bezwaar is dat het vertalen van Lacan niet voor iedereen is weggelegd, waardoor de teksten en ook de vertaalde bijdragen moeilijk te volgen zijn en verzanden in een voor Nederlandse lezers bijna buitenaards jargon. Is de lezer bereid deze bezwaren op de koop toe te nemen, dan kan *Inwit* een interessante bijdrage leveren aan de discussie over het lacaniaanse gedachtegoed.

## *De droom van Josée Winters*

*Bespreking van*

Harry Stroeken & Josée Winters (2007).  
*Een analytisch proces van twee kanten  
bekeken*. Soest: Uitgeverij H. Nelissen.  
ISBN 978 90 2441 770 4, 91 pp., €12,70

MARIE-ANNE SMET

*Een analytisch proces van twee kanten bekeken* is een eenvoudig en vlot te lezen werkje dat grotendeels geschreven is door Josée Winters. Het is vooral een verslag van haar ervaringen en belevingen gedurende haar twee jaar durende psychoanalytische behandeling (tweemaal per week) bij Harry Stroeken. Stroeken zelf geeft slechts op het einde enkele beschouwingen in een kort hoofdstukje. Het werkje is zeer toegankelijk, ook voor niet-professionelen. Positief is dat het een mooie en gevoelige weergave is van de weg die Josée Winters aflegt en die vooral tot uiting komt in de overdracht op de persoon van Harry Stroeken. De vele vragen, moeilijkheden en bedenkingen die zij hier neerschrijft zullen menig analysant en psychotherapeut bekend voorkomen.

Het uitgangspunt voor haar analyse was het begrijpen van de zich steeds herhalende afhankelijkheidsrelaties die zij aanknoopte met mannelijke gezagsfiguren in haar leven, waarbij ze zich telkens misbruikt voelde. De analyse eindigt dan ook wanneer hierin verandering komt en ze haar afhankelijkheidsproblematiek kan plaatsen in verband met een traumatische gebeurtenis uit haar kinderjaren.

Negatief is dat de stijl net iets te toegankelijk is en dat het weinig 'materie' en dieperliggende inzichten biedt. Het geheel van het verslag blijft aan de oppervlakte steken. Het boekje is doorspekt met een overvloed van dromen, maar liefst drieëndertig. Droommateriaal kan zeer interessant zijn in het kader van een analyse, maar op deze manier verteld — zonder veel interpretatie en aanknoping — kwam het mij soms voor alsof Josée Winters zelf heel trots was op haar droomcapaciteit. Dit doet natuurlijk dadelijk denken aan Winters' behoefte om haar analyticus te behagen met mooie dromen. Spijtig genoeg gaat Stroeken hier zelf weinig op in.

Het boekje bestaat uit drie delen. In het eerste deel vertelt Winters (zevenenzeventig jaar oud bij de intake) haar levensverhaal tot aan de analyse in chronologische volgorde. Het tweede deel behandelt haar ervaring van het analytische proces. Het derde deel ten slotte is een korte bijdrage van Harry Stroeken.

Haar levensbeschrijving alsook het verslag van de analyse is geconcentreerd op de afhankelijkheidsproblematiek, terwijl er ook vele andere interessante thema's naar voren komen. Jammer genoeg krijgen deze geen aandacht en worden ze door Stroeken zelf nauwelijks vermeld. Deze thema's kunnen mijns inzien eveneens betrekking hebben op haar afhankelijkheidsproblematiek. Ik denk bijvoorbeeld aan de weinig gevaloriseerde positie die ze als kind had in het gezin waar ze opgroeide (narcistische krenkingen), de vele angsten die ze beschrijft, met toch wel een opvallende angst voor zwangerschap (heeft dit mis-

schien te maken met haar geboorte en de houding van haar moeder — ze was immers een nakomertje), haar ambivalente houding tegenover haar moeder en haar relatie tot geld. Het accent wordt nogal sterk gelegd op de relatie met haar vader en haar verdriet om het verlies van deze intense relatie als gevolg van een traumatisch ongeval (toen zij nog een kind was reed haar vader een meisje dood). Maar dat was mischien voor Winters het meest centrale van haar analyse; een verdere uitdieping van de andere thema's vereiste wellicht een langere analysetijd en werd door haar niet als noodzakelijk gevoeld.

Heel herkenbaar en mooi is de beschrijving van haar gevoelens voor Harry Stroeken. Het hele overdrachtsproces komt mooi aan bod, van idealisering tot kwaadheid, de strijd met het verlangen tot symbiose, en ten slotte het komen tot meer vermenschlijking. Dit gaat parallel met het ontdekken van meer kwaliteiten en sterkte bij zichzelf. Toch miste ik een diepgaand inzicht in haar eigen persoonlijkheidsstructuur.

Dan volgt de bijdrage van Stroeken, die in de eerste plaats de psychoanalytische setting en de basisbeginselen van de psychotherapie schetst. Verder geeft hij een aanzet tot interpretatie van het verslag en de vraag tot publicatie van Josée Winters, maar ik bleef op mijn honger zitten. Hij schenkt aandacht aan het ongeval van de vader van Josée en het verbreken van hun band. Stroeken stelt dan ook dat de afhankelijkheidsproblematiek van Josée Winters doorgewerkt is, maar helaas wordt er nooit ingegaan op een mogelijke functie van deze afhankelijkheid en het misbruik dat daar het gevolg van was.

Persoonlijk had ik wel vragen bij sommige therapeutische interventies, zoals zijn duidelijke ja- of neen-antwoorden op vragen van Josée Winters tijdens de sessies. Op het einde van de analyse gaf Harry Stroeken Josée Winters zijn aantekeningen, op basis waarvan zij dit boekje opstelde. Ook dit blijft discutabel en persoonlijk ben ik niet overtuigd van het nut ervan. Het publice-

ren van dit verslag wordt spijtig genoeg weinig geïnterpreteerd in het kader van haar initiële problematiek en het narcistische karakter ervan wordt nauwelijks uitgediept. Het enorme aantal dromen wordt niet echt geduid. Een overvloed van dromen in een analyse is een gegeven op zich, en kan de uiting zijn van een narcistische relatie met de therapeut. De analysant sluit dan aan bij een verlangen van de therapeut, namelijk vele en interessante dromen brengen, wat als zodanig natuurlijk een valkuil is. Deze mogelijkheid wordt helaas in het boekje niet uitgediept.

De bijdrage van het boekje blijft dan ook beperkt. Zoals Stroeken zelf aangeeft, heeft men inderdaad het gevoel dat Winters moeite had met het beëindigen van haar analyse. Met het schrijven van dit boekje toont ze nogmaals haar genegenheid en haar moeite om los te komen van haar therapeut. Op die manier zet ze het contact voort.

Het geheel is wel een prettig leesbaar en informatief boekje over een psychoanalytisch proces, vooral gericht op een breed publiek. De auteurs zijn wat dat betreft in hun doelstelling geslaagd.

## ***Zeeslakken en psychoanalyse***

*Bespreking van*

Eric R. Kandel (2005). *Psychiatry, psychoanalysis and the new biology of mind*. Washington: American Psychiatric Publishing.

ISBN 978 1 58562 199 6, 414 pp., \$72,-

BENOÎT BOURDEAU

In *Psychiatry, psychoanalysis and the new biology of mind* zijn acht teksten samengebracht die Eric Kandel tussen 1979 en 2001